

EKOLOGIK MUAMMOLAR

Ergashev Farruxbek*Renessans ta'lim universiteti**Filologiya va tarix fakulteti**3-kurs talabasi (RTU) O'zbekiston, Toshkent**E-pochta: ergashevfarrukhbek17@gmail.com*

Annotatsiya. Ushbu tezisda ekologik muammolar, ularning sabablari va ularni hal qilish usullari o'rganiladi. Hozirgi kunda insoniyat tabiat bilan uyg'unlikda yashashni unutib, tabiiy resurslarni ehtiyojdan ortiq foydalanish, sanoat chiqindilari va atmosfera zararli gazlarni chiqarish kabi xatti-harakatlar tufayli ekologik muammolarni kuchaytirmoqda. Tabiatning ifloslanishi, iqlim o'zgarishi, suv resurslarining kamayishi, o'rmonlarning kesilishi va biologik xilma-xillikning yo'qolishi kabi masalalar global ekologik muammolar sifatida ko'rilmogda. Shuningdek, ushbu tezisda ekologik muammolarni tahlil qilish, ularning oqibatlarini ko'rsatish hamda ularni bartaraf etish uchun zarur chora-tadbirlar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Ekologik muammolar, iqlim o'zgarishi, atrof-muhit ifloslanishi, suv resurslari, o'rmonlarni kesish, biologik xilma-xillik, tabiiy resurslar, sanoat chiqindilari.

*Ergashev Farrukhbek**Third year student of the Faculty of Philology and History,**Renaissance Educational University (REU),**Uzbekistan, Tashkent**E-mail: ergashevfarrukhbek17@gmail.com*

Annotation. This thesis studies environmental problems, their causes and methods of solving them. Nowadays, humanity, forgetting to live in harmony with nature, is exacerbating environmental problems due to actions such as excessive use of natural resources, industrial waste and emission of harmful gases into the atmosphere. Issues such as pollution of nature, climate change, depletion of water resources, deforestation and loss of biodiversity are considered global environmental problems. Moreover, the thesis analyzes environmental problems, shows their consequences and considers the necessary measures to eliminate them.

Keywords: Environmental problems, climate change, environmental pollution, water resources, deforestation, biodiversity, natural resources, industrial waste.

Kirish

Ekologik muammolar dunyo bo'yicha eng jiddiy va dolzarb masalalardan biriga aylangan. Tabiat va insoniyat o'rtasidagi muvozanatning buzilishi, resurslarning haddan tashqari ishlatilishi va iqlimning o'zgarishi, butun sayyoramiz uchun xavf tug'diradi. Tabiiy resurslarning cheklanganligi, ifloslanish, sanoat chiqindilari, o'rmonlarning kesilishi va hayvonlar dunyosining yo'qolishi kabi masalalar ekologik muammolarning asosiy sabablari hisoblanadi. Ushbu tezisda ekologik muammolarning asosiy turlari, ularning jamiyatga va tabiatga ta'siri, shuningdek, bu muammolarni hal qilish uchun zarur bo'lgan chora-tadbirlar muhokama qilinadi.

Asosiy qism: Ekologik muammolarning asosiy sabablari: Ekologik muammolar asosan inson faoliyatining natijasi bo'lib, bu tabiiy resurslarni behuda ishlatish, atrof-muhitga zararli chiqindilarni chiqarish, o'rmonlarni kesish va sanoat rivojlanishining ekologik ta'sirlaridan kelib chiqadi. Xususan, atmosfera havosiga chiqarilgan karbonat angidrid (CO₂) gazlari, metan va azot oksidi kabi issiqxona gazlari global isishning sababchisiga aylangan. Bundan tashqari, sanoat va transport sohalaridagi chiqindilar va kimyoviy moddalar tabiiy resurslarga, suv manbalariga va yer yuzasiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Iqlim o'zgarishi va uning ta'siri

Iqlim o'zgarishi yer yuzasida haroratning ortishi, yomg'irlarning o'zgarishi, qurg'oqchilik va to'fonlarning ko'payishi kabi holatlarga olibkelmoqda. Bu esa, o'z navbatida, qishloq xo'jaligi, suv resurslari, ekosistemalar va insonlarning turmush tarziga ta'sir ko'rsatadi. Iqlimning o'zgarishi tabiiy ofatlarning, masalan, qurg'oqchilik va selning ko'payishiga olib keladi. Bu holatlar aholi turmushini qiyinlashtiradi, oziq-ovqat ishlab chiqarishning kamayishiga va suv resurslarining yetishmasligiga sabab bo'ladi. [2004]

Tabiiy resurslarning kamayishi va ularning ta'siri

Tabiiy resurslarning haddan tashqari ishlatilishi — bugungi kunda ekologik muammolarning eng muhim sabablaridan biridir. Yerning resurslarini, xususan, suv, o'rmonlar, yer va minerallarni tez va beqaror ishlatish, ularning tugab ketishiga va ekosistemalarning yo'qolishiga olib keladi. Suv resurslarining kamayishi qishloq xo'jaligi va ichimlik suvi ta'minotiga tahdid soladi. O'rmonlarning kesilishi esa, tabiatda karbonat angidrid gazini kamaytirish imkoniyatini yo'qotishga va biologik xilma-xillikning yo'qolishiga sabab bo'lmoqda. [2007]

Biologik xilma-xillikning kamayishi

Biologik xilma-xillikning yo'qolishi tabiiy ekosistemalarni buzib, odamlarning hayotiga bevosita ta'sir qiladi. Hayvonlar va o'simliklar turlarining yo'qolishi, ekologik tizimlar va biotsenozlarning buzilishi, oziq-ovqat zanjirining o'zgarishiga olib keladi. Shu bilan birga, o'rmonlar va dengizlar kabi tabiiy resurslar ko'p hollarda inson faoliyati tomonidan ekspluatatsiya qilinmoqda, bu esa biologik xilma-xillikka salbiy ta'sir ko'rsatadi. [2019] Qolaversa, okeanlarning ifloslanishi, o'rmonlarni

kesilish, qishloq xo‘jaligining kengayishi va son-sanoqsiz turlarning yashash muhitini yo‘qolishi, ekotizimlarning buzilishi va saqlangan uglerodning chiqishi natijasida iqlim o‘zgarishiga katta sabab ko‘rsatyapdi.

Ekologik muammolarning yechimlari

Ekologik muammolarni hal qilish uchun xalqaro va mahalliy miqyosda bir qator choralar ko‘rilmoqda. Bunga qayta tiklanuvchi energiya manbalariga o‘tish, ishlab chiqarishda atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan texnologiyalarni joriy etish, chiqindilarni qayta ishlash va ularni kamaytirish, ekologik ta‘lim va targ‘ibot ishlarini kuchaytirish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish kiradi. Shuningdek, ekologik siyosatni kuchaytirish, ekologik nazoratni amalga oshirish va barqaror rivojlanish maqsadlarining amalga oshirilishini ta‘minlash zarur.[2020]

Ko‘plab tadqiqotlar iqlim o‘zgarishi birinchi o‘rinda turadigan ekologik muammolarning og‘irligini ta‘kidlaydi. Global haroratning ko‘tarilishi, muzliklarning erishi va ekstremal ob-havo hodisalari iqlimiy harakatlarning shoshilinch zarurligini ta‘kidlaydi. Bioxilma-xillikni yo‘qotish yana bir muhim tashvish, chunki inson faoliyati ko‘plab turlarni yo‘q bo‘lib ketish tomon yo‘naltirishda davom etmoqda. Havo va suvdan tuproqgacha ifloslanish ekologik muammolarni yanada kuchaytiradi, ekotizimlar va inson salomatligiga tahdid soladi.[2019]

Xulosa

Ekologik muammolar bugungi kunda insoniyatning eng jiddiy muammolaridan biri bo‘lib qolmoqda. Ekologik muammolar-bu organizmlar va ularning atrof-muhit o‘rtasidagi o‘zaro ta‘sirlardan kelib chiqadigan murakkab masalalardir. Iqlim o‘zgarishi, tabiiy resurslarning kamayishi, atrof-muhitning ifloslanishi va biologik xilma-xillikning yo‘qolishi kabi muammolar nafaqat tabiiy muvozanatni, balki insoniyatning kelajagini ham xavf ostiga qo‘yadi. Ekologik muammolarni hal qilish uchun samarali chora-tadbirlar ko‘rish zarur. Suvdan tejamkor foydalanish tomchilatib sug‘orish, oqova suvni tozalab qayta ishlatish, juda yaxshi yechim bo‘ladi. Bu o‘z ichiga qayta tiklanuvchi energiya manbalariga o‘tish, chiqindilarni kamaytirish, ekologik ta‘limni kuchaytirish va barqaror rivojlanishni ta‘minlashni oladi. Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish kerak (quyosh, shamol, gidroenergiya). O‘rmonzorlarni saqlash va kengaytirish, ko‘proq daraxt ekish zarur.

Insoniyat, tabiat bilan uyg‘un yashashni qayta tiklash orqali ekologik muammolarning salbiy ta‘sirini kamaytirishi mumkin.

Tabiatni muhofaza qilish ushbu muammolarni yumshatish, inson ehtiyojlarini atrof-muhitni muhofaza qilish bilan muvozanatlashtiradigan barqaror rivojlanish amaliyotini targ‘ib qilishning asosiy strategiyasi sifatida paydo bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati:

1. Meadows, D. H. (2004). Limits to Growth: The 30-Year Update. Chelsea Green Publishing.

2. Stern, N. (2007). The Economics of Climate Change: The Stern Review. Cambridge University Press.
3. UNEP (2019). Global Environmental Outlook: Regional Assessments. United Nations Environment Programme.
4. UNDP (2020). Human Development Report: Sustainability and Human Development. United Nations Development Programme.
5. A.Sattorov, Q.Allanov, B.Abdumo‘minov Global iqlimo‘zgarishi, uning oqibatlarivaungamoslashish. Termiz 2019.

